

52. Budapest, III. Hajógyári-sziget

Ő, Ró

2006. november 9–26. között talajmechanikai fúrást végeztettünk a szigeten. A megfigyelt 13 fúrás közül az 5F jelű esetében biztos, a 8F, 9F, 10F jelűeknél valószínűsíthető, hogy régészeti réteget érintettek. Keltező leletek hiányában is valószínű, hogy az 5F jelű fúrás által érintett területnek az őskor valamely korszakában történt használata. Ez a Hajógyári-szigeten eddig ismertté vált őskori lelőhelyeket (neolitikum, késő bronzkor, késő vaskor) figyelembe véve nem meglepő. A 13F jelű fúrásnál talált famaradványok legkésőbb az 1830-as években kerülhettek a jelenlegi, több mint 5 m-es mélységbe. A kissziget K-i partján feltárt római cölöpkonstrukciók miatt azonban jóval korábbi keltezés sem zárható ki. A fúrófej által szétroncsolt fadarabok sajnos természettudományos vizsgálatra alkalmatlanok voltak, így a keltezés kérdése nem dönthető el.

HAVAS ZOLTÁN

53. Budapest, III. Kenyeres utca 38.

Ró

2005–2006 folyamán építkezést megelőző feltárásokat folytattunk a telken. Az új társasház pontalapjainak aljában kemencék részleteit és római kori feltöltési réteget figyeltük meg. A feltárás során két kemence részletét azonosítottuk. A telek déli részén talált kemence tüzelőterét Ny felé tájolták. A másik kemence a telek Ny-i oldala mentén a szomszédos épület alapozása alá ásott árokban került elő. Az ásatás során minimális leletanyag került napvilágra, amely alapján a kemencék kerámia- vagy tégláégető funkciója kizárható. Keltezésük leletanyag hiányában egyelőre bizonytalan.

A Kenyeres utcához közeli Selmeci utca K-i végében az evangélikus templom alapozása során Nagy Lajos tárt fel kora római fazekasműhelyt. Ezt követően 2002-ben, szintén a Selmeci utcában (26. sz. telken) bukkantunk hasonlóan leletanyagszegény környezetben római kemencére. A Kenyeres utca 38. sz. telken napvilágra került kemencék topográfiaiailag a Bécsi úti–Kiscelli és Selmeci utcai műhelyek között helyezkedtek el és illeszkedtek a katonaváros DNY-i negyedének ipari jellegéhez. A telek K-i végében a kemencéken kívül sárga agyagfoltos betöltésű objektum (sír?) körvonala mutatkozott, amelynek kibontására nem nyílt lehetőségünk. A Kenyeres utcai csatornaárokban, Nagy Lajos Kr. u. 2. századi épületmaradványokat és késő római sírokat figyelt meg, ehhez kapcsolódhat a felületben most megfigyelt objektum is.

KIRCHHOF ANITA

54. Budapest, III. Kiscsillag utca 4., 10., 4., 6–8., 18–20.

U, R, B, Ró

2006 folyamán megelőző feltárásokat végeztünk a fenti telkeken. Április 20–28. között a 19903/8; 19905/10 hrsz. telkeken kezdtük a kutatást.

Kiscsillag utca 10.: A „B” árokban a régészeti objektumok kizárólag az altalajban jelentkeztek, a magasabban húzódó rétegekből még leletanyagot sem tudtunk gyűjteni. Ez az árok minden tekintetben a Kiscsillag utca 18-20. szám alatt feltárt területtel mutat rokonságot. A „B” árok aljában egy K felé ívelődő árkot találtunk, valamint tőle Ny-ra négy ismeretlen rendeltetésű gödröt. Utóbbiak közül mindössze egyben, egy vese alakú kisméretű beásásban találtunk leletet, őskori kerámia tenyérnyi darabjait. A korábbi ásatások eredményei alapján római korinak tartott árokrendszer itt megtalált részletének kibontása során ugyancsak őskori kerámiát találtunk. Azonban tekintve, hogy az árok betöltődése eseményszerűen, viszonylag rövid idő alatt zajlott le, a betöltésben korábban talált római leletek felülírják az őskori anyagot. A két korszak rekvizitumai nagyjából egy időben kerültek a betöltésbe, logikusan a római kor végén, vagy azt követően.

Kiscsillag utca 4.: Sikertelenül megtaláltunk az árokrendszer további két szakaszát, mindkettő finoman a Duna irányába ívelődött. A két „V” átmetszetű árkot a jelentkezési szinttől (löszös réteg) bontani tudtuk. A mélyebb több mint 1,5 m mély volt, 2 m-t meghaladó szélességgel. Az árkok betöltéséből – annak is a felső részéből – kizárólag őskori kerámia került elő, amely egyazon edénytípusból származott, mint a „B” árok leletei.

Az árkoktól Ny-ra cölöp- és oszloplyukak jelentkeztek, egyikből egy orsógomb került elő. A messze legnagyobb méretű foltból rengeteg patics, és néhány apró kerámiadarab került elő, ezek ugyancsak őskoriak. A cölöplyukak egyelőre nem adnak ki felismerhető szisztémát. A római korinak tartott árkok és az őskori cölöpkonstrukciók egyelőre sehol sem vágják egymást.

Az „A” árok újdonsága az északabbi megfigyelésekhez képest az volt, hogy itt már a magasabban fekvő rétegekben is észleltük az objektumokat. A rómainak mondott árkokat az indulási szintjükön meg tudtuk fogni, az őskoriakat folytonossági hiány formájában észleltük, de betöltésük anyaga alapján biztosan állíthatjuk, hogy a magas humusztartalmú, fekete talajrétegből való.

Kiscsillag utca 6–8.: Július 20–28. között a 19904/2, 19905/9 hrsz. telkeken dolgoztunk. Az itt tapasztalt rétegsor megegyezik a Kiscsillag utca 4. és 10. számok alatt megfigyelttel, új megfigyelést nem sikerült tennünk. Az áprilisban feltárt árokszakaszok folytatódottak a délebbi ikerházalapban, azonban mindkét árok oly mértékben ívelődött ÉNy felé, hogy az északabbi ikerházalapot nem érintették. Az árkoktól É-ra a cölöplyukak nehezen értelmezhető rendszere folytatódott. Az É-i ikerházalapban sem árkok, sem pedig cölöplyukak nem kerültek elő. Itt néhány őskori fakidőlés gödre mellett egy hosszított téglalap alakú, lekerekített sarkú földbe mélyített objektum került elő. Sajnos, nagyobbik része a házalapon kívül esett, a kutatható részen cölöplyuk, padlóképzés-, vagy tűzhely nyoma nem került elő.

Erősen gyanítható, hogy itt egy gödörház részletét fogtuk meg. Leletanyag nem került elő belőle, datálása egyelőre lehetetlen. Általánosságban igaz, hogy rendkívül kevés leletanyag került elő, és az is inkább rétegből, semmint objektumokból. A minimális őskori kerámia mellett egy aprócska bronztárgy került elő a szélesebb és mélyebb árokból, a pedológiai vizsgálat azonban kimutatta minden eddig feltárt árok szakasz esetében, hogy betöltődésük rövid idő alatt, eseményszerűen történt, azaz minden anyag, amely előkerült belőle, nagyjából egyszerre került oda, így a datálás szempontjából meglehetősen semmitmondó. A római kori anyag jelenléte mindenesetre azt mutatja, hogy a római korban még nyitva voltak az árkok. Figyelembe véve azt az időintervallumot, amely a neolitikum–rézkor–bronzkor (ezekből a korokból vannak leleteink) után a római korig eltelt, igencsak megnő az árkok római kori kialakításának valószínűsége. A betöltés túlnyomóan őskori anyaga nem bír jelentőséggel, túlsúlyát a közeli őskori telep biztosította, no meg az árokásáskor átvágott őskorinak tartható rétegek anyaga.

Kiscsillag utca 14.: Június 12–13-án ezen a telken (Hrsz.: 19909/09) folyt a munka. A 4,3 m széles és 20 m hosszú épületalapon a rétegsor megegyezett a Kiscsillag utca 18–20. szám alatti ásatáson megfigyeltekkel. A Törökkő-dűlői árokrendszer egy újabb elemét sikerült megtalálnunk, amely valószínűleg folytatása lesz a Kiscsillag utca 18–20. szám alatti ásatáson feltárt, egyik egyenes vonalvezetésű ároknak. Az árok szélessége 0,55 m, megmaradt mélysége 0,2 m, de egészen bizonyos, hogy a jelentkezési szint nem azonos az eredeti leásás szintjével.

Kiscsillag utca 18–20.: Február 21. és március 14. között végeztük a feltárást a (Hrsz.: 19910/34–35) 2002 óta védett lelőhelyen. Az altalaj rendkívül magasan, a járószinthez viszonyítva 0,5–0,6 m mélységben jelentkezett. Felszíne egyenetlen, sekély gödrökkel, mélyedésekkel tagolt. É és K felé emelkedik. Ebben a rétegben váltak érzékelhetővé az egyes objektumok, amelyek azonban eredetileg magasabbról indultak. Amint arról már esett szó, a területen már korábban érzékelték a római kori árokrendszer jelenlétét, de a sáv- és pontalapos, valamint kutatóárkos feltárások után most nyílt először lehetőség nagy, összefüggő felületen (500 m²) vizsgálni a jelenséget. Az ásatás során 6 árok hosszabb-rövidebb szakaszát sikerült feltárnunk. A hat árok közül – egy sekély, V-átmetszetű árkocsát leszámítva – öt mély volt, metszetük fordított trapéz alakú. A hat árokból három egyenes vonalvezetésű, három köríves, ez utóbbiak esetében nem sikerült megállapítanunk, hogy az ívek bezáródnak-e, mert túlszaladtak a házalapon, és valószínűleg a Kiscsillag utca alá is elnyúltak. A köríves árkok egymásba vágtak, és vágták őket az egyenes árkok is. Az egyenes árkok tájolása eltérő volt: É–D, ÉK–DNy, és a sekély ároké ÉNy–DK. Az árok lejtése KDK-i volt, vagyis a Duna felé estek. A köríves árkok miatt a territóriumok közötti határjelző szerepet elvetjük és hajlunk a

vizesárok-teória elfogadására, azonban a körívek erre a feladatra nézve sem tűnnek a legcélravezetőbbnek. Az árkok periodizációjára vonatkozóan nincs információnk. A keskeny árkocska talán kilóg ebben az értelemben is a sorból, de összeségében véve az egész jelenség egy nagyon tudatos, egységes rendszernek tűnik, amely egyazon időszakban volt használatban. Az árkok mellett még egy objektum került elő, félig ráásva az egyik egyenes árokra: egy tölcseresen induló, de aztán hengerré szűkülő gödör került elő. Mélységben mindössze az árok aljának szintjéig tudtuk követni, azután olyan erőteljesen tört fel a talajvíz, hogy lehetetlen volt kibontani, így az sem derült ki: van-e bélése. Az objektum korára nézve nincs adatunk, stratigráfiai megfigyelések alapján újabb korinak kell lennie, ráásták a római árokra, és betöltéséből hiányzott az árkokat betöltő anyag, helyette a fentebbi rétegből származó földet találtunk. Valószínűleg a korábban a területen működött kerteszethez lehetett köze.

BUDAI BALOGH TIBOR

55. Budapest, III. Ladik utca 7–11.

B, Ró

2006. július 3–19. között szondázó jellegű feltárást folytattunk a területen (Hrsz.: 19254/6–7–8), majd július 31. és augusztus 18. között megelőző feltárást. A szondázás során 3 kutatóárkot húztunk. Az altalaj fölötti réteg az egész területen elpusztult, helyén újkori feltöltést találtunk. A területen az úgynevezett Ladik utcai temető újabb részletét tártuk fel. A temetőt egy a Duna felé igyekvő patak vágta át. A patak mindkét partján találtunk sírokat. Az egyik – egyébként II. Constantius-kisbronzal datált – sír kétségkívül rabolatlan volt, a csontváz részei mégis szokatlanul szétcsúsztak. Ez a sír annak köszönhette viszonylagos épségét, hogy kellőképpen lemélyítették. A sírgödrök zöme azonban magasabban zárult, ezek tartalmát a víz fellazította, majd visszahúzódásakor a patak völgybe húzta. A patak völgy tömve volt anatómiai rendjét vesztett embercsonttal, az egykori sírok téglá és kő építőanyagával, valamint a néhai sírmellékletekkel (hagymafejes fibula, üvegedény, kései mázas kerámia, besimított kerámia). A patak völgy anyaga egyértelműen kései. A patak völgyön kívül még egy természetes úton kialakult árok húzódott a területen, amely DNy felől futott be az ásatási területre. Az árok bizonyosan nem vízelvezetésre szolgált. Egyelőre ismeretlen okból a rómaiak feltöltötték ezt az árkot valamikor a 2. sz. folyamán, majd a 4. században ugyanúgy beletemetkeztek, mint a környező terület homokos altalajába. A duzzadó agyag, amellyel feltöltötték az árkot, tökéletesen ellenállt a víz pusztító erejének, a benne talált sír teljesen ép állapotban maradt meg. Az árok betöltésének tetején Antoninus Pius egy dupondiusa került elő. A betöltés teljes vertikumából őskori (bronzkori) leletek is előkerültek, őskori objektumot azonban itt nem találtunk. Mindenesetre jól ismert előttünk az